

Subject Area
Economy

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 98
PP: 1681-1690

Arrival
28 March 2022
Published
30 May 2022

Article ID Number
62224

Article Serial Number
13

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/sssj.62224>

How to Cite This Article

Kutluay Tutar, F.; Tutar, E. & Onat, Ö. (2022). "Pandemi Döneminde Eğitim Sektöründeki Dijital Uçurum: Dezavantajlı Gruplar Üzerine Etkisi Türkiye Örneği" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:98; pp:1681-1690

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Pandemi Döneminde Eğitim Sektöründeki Dijital Uçurum: Dezavantajlı Gruplar Üzerine Etkisi Türkiye Örneği

The Digital Gap In The Education Sector During The Pandemic: Period: Its Effect On Disadvantaged Groups The Example Of Turkey

Filiz KUTLUAY TUTAR¹ Erdiñç TUTAR² Özlem ONAT³

¹ Doç.Dr.; Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Niğde, Türkiye

² Prof.Dr.; Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Niğde, Türkiye

³ Çankırı Karatekin Üniversitesi, S.B.E., Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı, Türkiye

ÖZET

Çalışmanın amacı; pandemi döneminde eğitim sektöründe dezavantajlı grupları (çocuklar, yaşlılar, engelliler, sığınmacılar, eski mahkumlar, kadınlar ve yoksullar) dijital uçurum açısından irdelemektir. Türkiye’de eğitim sektöründeki dezavantajlı gruplar için; devletin genel ağ kullanımını dezavantajlı gruplara indirimli olarak ulaştırması, devletin televizyonlarda alternatif platformlarla eğitimi toplumun geneline ulaştırması, öğrencilere kısıtlı olsa da ücretsiz internetin verilmesi, kamuya açık alanlarda bilgisayar kullanımının olması dijital uçurum açısından güçlü yönleridir. Bilgisayar, genel ağ ve online sistemlere uzak olunması, yoksul hanelerin fazla olması, gelir seviyesinin düşük olması, ekonomik kaygı sebebiyle ailelerin destek olmaması, birçok öğrencinin bilgi iletişim araçlarına sahip olmaması, iklim ve yeryüzü şeklinin bilgi iletişim araçlarına erişimini engellemesi ise dijital uçurum açısından zayıf yönler olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Uçurum, Eğitim Sektörü, Dezavantajlı Gruplar, Pandemi, Türkiye.

ABSTRACT

The aim of this study; is to examine the disadvantaged groups (children, the elderly, the disabled, asylum seekers, ex-convicts, women and poor) in the education sector in terms of the digital divide during the pandemic period. For disadvantaged groups in the education sector in Turkey; the strengths of the digital divide are the state providing the use of the general network at a discount to the disadvantaged groups, the state delivering education to the general public with alternative platforms on television, the free internet is provided to students even if it is limited, and there is computer use in public areas. Being away from computers, general networks and online systems, having many poor households, low income level, lack of support from families due to economic concerns, many students not having information communication tools, climate and landform preventing access to information communication tools; identified as weaknesses in terms of digital divide.

Keywords: Digital Gap, Education Sector, Disadvantaged Groups, Pandemic, Turkey.

1. GİRİŞ

Eğitim eğitici ve eğitilenler arasındaki ilişki yumağıdır. Eğitim, sosyoloji literatürü incelendiğinde üzerinde birçok çalışmanın yapıldığı, ana konu ve en önemli kurumlardan birisidir. Birey yaşama geldiği andan itibaren sosyalleşme süreci içerisinde. Eğitimde bu noktada bireyin doğduğu günden öldüğü zamana kadar mevcut olan sosyalleşmenin bir bölümüdür ve kişi yaşamını yitirene kadar bu süreç böyle devam etmektedir. Bu bağlamda bilgi iletişim araçlarındaki değişim ve gelişim eğitim sisteminin de yeniden tanımlanmasına neden olmuş bilimsel değişimin akışını yeniden tanımlamış ve dijital bir toplum inşa etmiştir. Bu dijitalleşmeye uluslar ve bireylerin çok azı ayak uydururken birçoğu da sürecin dışında yer almışlardır. Böylesi bir durum dijital uçuruma sebep olmuştur. Bilgi iletişim araçlarını elinde bulundurma, global düzeydeki dönüşüm ve değişim ayrılıkları bu bölünmeyi daha da keskinleştirmiştir. Pandeminin etkisiyle eğitimdeki gidişatın daha da karmaşık bir hal aldığı görülmektedir. Pandemiden toplumdaki dezavantajlı gruplar daha fazla etkilenmiş ve pandemi ile beraber gelişen bu sürecin eğitimdeki eşitsizliklere yansımaları daha da derinleşmiştir. Bakıldığında kapitalist ülkeler ile diğer ülkeler arasında eğitim de eşitsizlik ve buna bağlı olarak dijital uçurum net bir biçimde kendini göstermiştir (Yıldız & Vural, 2020, 558).

Bu çalışmanın içeriği pandemi dönemi doğrultusunda covid-19 sürecinde dijital uçurumun eğitim sistemi ve dezavantajlı grupları nasıl etkisi altına aldığıdır. Bu doğrultuda ilk olarak covid-19 sürecinde dijital uçurum konusunda literatür taraması yapılarak dünya genelindeki ülkelerin genel ağ ve teknolojik araçlara erişimi incelenmiştir. Çalışmanın devamında covid-19’un toplumda nasıl yer ettiği, Türkiye’de eğitim sektöründe eşitsizliklerin boyutu, sosyolojik söylemler ile eşitsizliklerin analizi, dijital uçurumun eğitim sektöründeki dezavantajlı gruplar için güçlü/zayıf yönü ele alınmıştır.

2. COVID-19 SÜRECİNDE DİJİTAL UÇURUM

Covid-19 sürecinde belirginleşen pandemi ile bütün dünyada toplumsal yaşama kısmen ara verilmiş ve hissedilen düzensizliklere adapte olabilmek adına alınan kararların duyurulması genellikle haberleşme teknikleri üzerinden sağlanmıştır. Var olan bu süreci gerçekleştirme anlamında izolasyon önlemleri, aile kurumu ve arkadaşlar arasında haberleşme sağlamak için sayısal teknolojinin kullanımı artmıştır. Junio,2020). Covid-19 virüsü ile beraber bütün ülkelerin eğitim kurumlarında öğretimin sürekliliğinin sağlanması, var olan bilgi iletişim araçlarının süratli bir biçimde kullanılması gerekli alt sistemlerin oluşturulması, farklı seçeneklerle öğrenme davranışının hazırlanması gibi amaçlar söz konusu olmuştur. Eğitim sisteminde dijital ayrımı minimum düzeye düşürmek sadece birkaç adım ile olmasa da şartların ıslahı Çin’de sayısal altyapı, şebeke satın almak ve bunlara ek olarak sayısal veri okuma ve yazma temasında planlar gerçekleştirilmiş olup aynı zaman da aniden gerçekleşebilecek bir olayın standart yöntemler biçimine gelebileceği kestirilmiştir. Sayısal altyapının var olması adına politikacılar ve yönetim kentlerden çok uzak yerde olan kırsal yerleşim bölgelerinde çift yönlü mobil ağlar inşa etmek için beraber görev yapmışlardır. Şebeke sorunları için büyük bant gücünün düzeltilmesi ve taşınabilir ağaya harcama ve ücret destek politikaları kullanıma konulmuştur. Sayısal haber okuma ve yazarlığı, siyasal otoritelerce online öğrenme kabiliyeti eğitim ambalajı sunulmuş ve eğitim kurumları online öğrenim için eğitim toplantıları düzenlenmiştir (Xiheng,2020, akt. Sezgin & Fırat,2020,41)

Genel ağ ve bilgisayardan faydalanma, covid-19 salgını ile beraber bütün dünyada artmasına rağmen, bilgi iletişim gereçlerine erişim hususunda problemlerle karşılaşanların sayısı da fazladır. Unesco’nun 2020 yılında yaptığı açıklamaya göre, dünya da hala eğitim hayatına devam eden bireylerin bilgisayara ulaşımının az olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle 191 ülkede eğitim kurumlarının kapanması ile eğitim de online sisteme geçildi fakat bu sistem için bilgisayara sahip olmayan öğrenci sayısı 826 milyon, yaklaşık 645 milyon öğrenci ise genel ağdan faydalanmadığı için online derse katılma gibi uzaktan eğitimin olanaklarından yararlanamamaktadır. Sahra Altı Afrika Ülkelerine bakıldığında eğitim gören bireylerin %89’unun bilişim sistemlerine ulaşamadıkları görülmüştür. Bu nedenle online eğitime katılım ise gerçekleşmemektedir (Alan,2020). Dijital 2020 Küresel Genel Bakış Raporuna göre, Nijeryalılarının yarısından fazlasının genel ağa bağlantısına sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Rapor incelendiğinde Nijerya’nın %83’ünün kablosuz telefonlara ulaşımı görülmekte fakat sadece bu orana sahip olanların yarısı şehirlerde yaşamaktadırlar (Sezgin & Fırat, 2020). Buna ek olarak Amerika’daki eğitim kurumlarında çalışan okul yöneticileri okullarda faaliyete geçebilecek bir teknolojik öğrenme yapısının hali hazırda olmadığını dile getirmişlerdir (Issa,2020). Hindistan gibi dijital uçurumu deneyimlemiş ülkelerde covid-19 virüsü sebebiyle eğitim kurumlarının faaliyet gösterememesi ile beraber bu derinlik daha da fazlaşacaktır. Dijital derinliği minimum seviyeye düşürmek adına var olan son model telefonlar var olan bu süreçte mekan ve alt yapısal olarak olumlu çıktı verememiştir. Bakıldığında bir bireyin online öğrenim sürecine iştirak etme hususunda olumsuz süreçler ve kaygıları onu zihinsel olarak yıpratacaktır. Birey zorlu geçen bu süreçte ciddi ruhsal problemlerle karşılaşacağı için bu dijital uçurumun çoğalması da muhtemel olacaktır (Mishra,2020). Öğretmenler, genel ağ ve teknoloji ulaşımındaki eşitsizliklerin, eşit bir biçimde olmadığını ve Afro Amerikan, Kızıldereli ve yoksul ailelerde de etki göstereceğini belirtmişlerdir. Fakat bu virüs Kanada, ABD ve Avusturalyadaki eğitimdeki imkanları daha da görünür hale getirmiştir (Ceres, 2020).

2.1. Dijital Uçurum Kavramı

Topluluklar geçmişten bugüne kadar birçok aşamalardan geçmişlerdir. İlk başta mağarada hayatlarına devam eden insanlar daha sonra tarım ve evcilleştirilmiş hayvanlarla önemli bir ilerleme sağlamışlardır. Bireyler yaşamlarını sürdürebilmek adına kazançlarını sağladıkları tarımın zamanla azaldığını ve yerine sanayileşme ile beraber makineleşmenin yer aldığını görmüşlerdir. Son olarak günümüze baktığımızda ise bu durumun tamamen değiştiği ve çağın artık enformasyon toplumu olduğu bilinmektedir. İnsanlık tarihi belirli aşamalardan geçerek bugüne gelmiştir. Günümüz toplumlarını ifade etmektedir. Bilgi toplumu, 1950’li yıllardan itibaren başta Amerika, Japonya, Avusturalya, Fransa, Almanya gibi gelişimini tamamlamış olan ülkelerde bilgi teknolojisinin kullanılmaya başlaması ile gelişen bir süreçtir. Gelişimini tamamlamış ülkelerde görülen bu durumun önemli yönü, var olan bilgi ve teknolojinin ziraat, endüstri, faaliyet bölümleriyle birlikte sağlık, haberleşme, eğitim ile birlikte var olmasıdır. Bu nedenle, enformasyon toplumundaki yenilikler minimum zamanda girdi ve çıktının oluşmasını sağlamakta ve iktisadi, toplumsal, kültürel kalkınmayı da beraberinde getirmektedir. Kalkınmanın etkisi ile beraber diğer ülkeleri de bilgi toplumu içerisine almış milletlerarası alanda politik, toplumsal, iktisadi ve kültürel boyutlarda bağdaşma sağlamıştır (Çoban,2007,10)

Bilgi olarak bilinen kavram günümüz toplumunda üretim araçlarının yapımı olarak değerlendirilecek bir durum olmaktadır. Sadece endüstriyi değil bilgiyi var eden uluslar sağlam bir yere sahip olmaktadır. Bilgi toplumuna ne kadar çabuk dahil olunursa kalkınma düzeyinin o kadar iyi olduğu bilinmektedir. Bilgiyi var eden ve bunu eyleme geçiren uluslar enformasyon toplumu olarak isimlendirilmektedir (Değirmen & Vural,2016,105). Bununla birlikte

günümüz uluslarında haberleşmenin etkileşimli ve aynı süreçte kullanımını sağlayan genel ağ beraberinde dijital uçurumu da getirmektedir. Bilgiyi var eden ve bunun çıktısını alanlar ile bu durumdan faydalanamayanlar arasında bir eşitsizlik olmaktadır. Günümüz zaman dilimi ile birlikte yapısal sorunların toplumlar tarafından içselleştirilmekte, ulusal olarak bilgiyi oluşturma ve bilgiyi çoğaltma konusunda önemli adımlar atılmaktadır. İktisadi olanaklara sahip olmayan ülkeler bu durumu gerçekleştirememiş ya da gerçekleştiren topluluklara nazaran bu topluluklar kalkınma sağlayamamış topluluklar olarak isimlendirilmektedir. Bu durumun beraberinde getirmiş olduğu çeşitlilik dijital uçurumu meydana çıkartmaktadır.

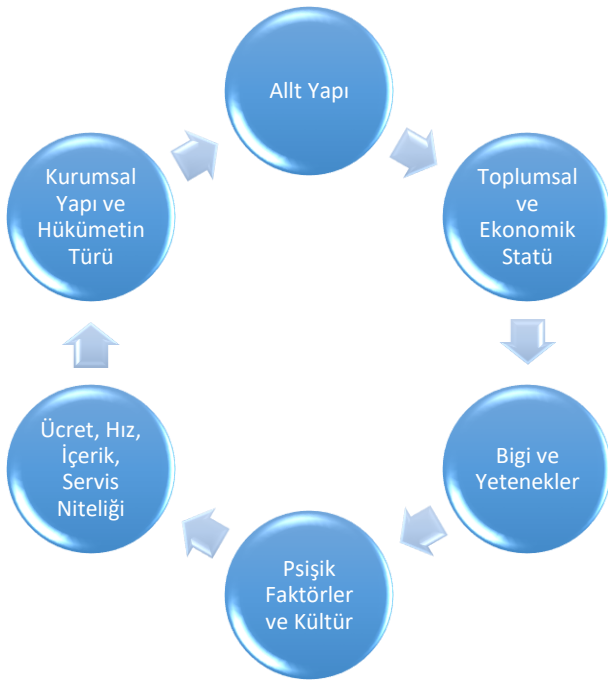
Dijital uçurum olarak ifade edilen kavram, farklı beşeri bölgelerde toplumsal ve iktisadi şartlar durumundan ayrışma sergileyen mesleki şirketler ve insanların, telekomünikasyona ulaşım olanakları ile genel ağ kullanım gayesine ait büyük bir alanı kapsamaktadır (Aytun,2007,50). Buna ek olarak dijital uçurum, dijital teknolojilerden yararlanma ve bu olanaklardan yararlanamayanlar arasındaki ayrımı ifade etmektedir. Dijital uçurum, birden fazla gaye için şahsi, kurumsal ya da coğrafik alanda farklı toplumsal ve iktisadi yapı ile telekomünikasyona erişme ve genel ağ kullanma olanakları arasındaki ayrımdır (OECD,2001,4). Teknoloji ve bilgiye erişim hususunda hem uluslar hem de coğrafik yerler arasında keskin bir ayrışım bulunmaktadır. Bu nedenle teknoloji ve bilgiye erişim çabası ve olanakların çoğaltılmasında değişkenlik görülmektedir. Kalkınmış uluslar ile kalkınmakta olan uluslar arasında bulunan dijital uçurum toplulukların bilgiye ulaşmasına etki etmektedir (Kılıç,2011)

3. TÜRKİYE'DE EĞİTİM SEKTÖRÜNDE DİJİTAL UÇURUM

Eğitim; eğitici ve eğitilenler arasındaki ilişki yumağıdır. Eğitim, sosyoloji literatürü incelendiğinde üzerinde birçok çalışmanın yapıldığı, ana konu ve en önemli kurumlardan birisidir. Tıpkı Mawlow'un İhtiyaçlar piramidinin son basamağı olan kendini gerçekleştirme evresindeki hedefler, Türk Eğitim Sistemi'nin de esas aldığı amaçlardandır (Yavaş & Aygün, 2021,52). Eğitim süreci, bireylerin hayata gözlerini açtığı ilk andan ölümüne kadar süre gelen ispatlanmış bir olgudur. Bundan ötürü, ferdi, politik, sosyal ve kültürel konuların bütününe içine alır. Bu noktada eşitsizlik, geçmişten günümüze kadar kendini toplumda var etmiş ve hayati bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmenin artması, sosyal değişimlerin hızlı bir şekilde bu farklılaşma ve eşitsizlik sürecini ortaya çıkarmasını net bir biçimde görürüz. Sosyoloji literatürünü incelediğimizde sosyologlar toplumsal eşitsizlik eylemini farklı açılardan incelemişlerdir. İşlevselcilere göre; toplumu, çıkar ilişkilerince birleşmiş, tabakaların olduğu, değerli makamların en nitelikli bireylerce kontrol altında olduğu ve eşitsizliğin bu düzenin mekanizmasında fonksiyonel bir gereklilik olarak kabul gördüklerini savunurlar. Markistcilere göre; sınıf ve eşitsizliği kabul etmezler. Radikal bir tavır sergilerler (Dönmezler,1990,307-8). Sosyal bağlarda, önemli etmenlerden birisi olan toplumsal eşitsizlik, toplumda yer eden, cinsiyet, mal, mülk, soy, sınıf, pozisyon, saygınlık, katman, gelir düzeyi, eğitim durumu gibi birçok boyutta kendini var eden bu eşitsizlik biçimi, toplumun içerisinde barınan gruplara adil olmayan mükafat ya da fırsatlar sunar(Marshall,1999,210). Eşitlik nosyonu eşitsizliğe zıt bir biçimde meydana gelir ve bunun ana sebebi de tabakalı toplumlarla beraber iktisadi ve politik alanda meydana gelen ayrımcılıkların bir neticesi olarak hali hazır da devam eden eşitsizlik ve adil olmama durumu ile bağdaştırılabilir (Hamzaoğlu,2014,31). Türkiye'de eğitimdeki var olan ayrışmalar ana eğitimden önce baş göstermektedir. Toplumsal ve iktisadi yönden varlıklı ailelerin çocukları anaokulu eğitimine başlamadan evvel belleme sürecinde kendilerine katkıda bulunmakta ve anaokuluna giderek eğitime önce katılarak ana eğitime başlarken sosyo-ekonomik düzeyi düşük akranlarına oranla okula hazır olma durumları yüksek olmaktadır. Bu sebeple başlangıç düzeyinde ayrışmalar görülmektedir. Ana eğitimdeki bu ayrışmalar gerekli düzenlemeler ve ıslahlarla düzenlenmediği takdirde bu eşitsizlik devam etmektedir (Özer & Gençoğlu & Suna,2020,219). Eğitim hakkı bireyin eğitim olanaklarından yararlanmasını ve kaliteli eğitime ulaşmasını sağlar. Bu noktada her bireyin soyu, cinsiyeti, kökeni, dini ne olursa olsun bu ayrılıkları yaratmadan eğitime ulaşım sağlamalıdır (Bülbül,2020). Türkiye'deki eğitim sektöründeki eşitsizliklere bakıldığı zaman, eğitimdeki ayrışmalar, bireylerin akademik başarısı ve okullarda eğitim gören kişilerin bu eğitimden ne derecede faydalandıkları açısından ele alınmaktadır.

3.1. Dijital Bölünmeyi Belirleyici Faktörler

Bilgi toplumu ile birlikte teknolojinin gelişmesi, kullanımının artması dijital bölünmeyi de beraberinde getirmektedir. Dijital Bölünmenin oluşmasında birçok faktör bulunmaktadır. Toplumun kültüründen alt yapısına, bilgi iletişim araçlarının ücretlerinden teknik servise kadar makro düzeye bu sebepler ortaya konulmaktadır (Değirmen; Vural; Özbükerci, 2016,110).

Şekil 1: Dijital Bölünmeyi Belirleyici Faktörler

Kaynak: Varallyai; Herdon; Botos, 2015,367 akt. Değirmen; Vural; Özbükerci, 2016,110.

Tablo'da yer alan unsurlar dijital bölünmenin faktörleri arasında yer almaktadır. Bu faktörler arasında önemi fazla olan toplumsal ve ekonomik statüdür. Bu bağlam da bir ulusun toplumsal ve ekonomik seviyesi ne kadar yüksek ise bilgiyi üretmesi, işleyerek çıktıya dönüştürmesi de o kadar önemlidir. Ekonomik düzey de gelişimini tamamlayan ulusların bilgi iletişim araçları için mevcut alt yapıyı oluşturması, kurumsal yapıyı bu düzeye getirmesi ve geleceğe yönelik bu araçların da teknik servis süreçlerinde yer alması diğer uluslara göre daha çok üstünlük oluşturmaktadır. Ekonomik kalkınmasını tamamlamış uluslar, ekonomik kalkınma sürecini tam anlamı ile sağlayamamış uluslara göre bilgi iletişim araçlarından daha fazla faydalanmaktadırlar. Özellikle dünya da kuzey ve güney olarak adlandırılan uluslarının kalkınma düzeylerinin birbirlerinden tamamen farklı olduğu ifade edilebilir. Bu çerçevede Kuzey Yarım Küre'de konumlanan birçok ulusun bilgiye rahatlıkla erişimi sağlanırken, Güney Yarım Küre'de konumlanan diğer uluslar bu olanakların içerisinde yer almamaktadır. Sosyo-ekonomik alt yapısını belirli bir seviyeye taşımış ülkeler bilgi iletişim araçlarını gündelik yaşamlarında aktif bir biçimde kullanmayı başarmışlar ve aynı zaman da bilginin de üretimini sağlamışlardır. Fakat bu süreci tam anlamı ile tamamlayamamış ülkeler bilgiye ulaşım konusunda problemler yaşamaktadırlar. Bu da bilgi açlığını meydana getirmektedir. Gerek küresel gerekse ulusal düzeyde de bu farklılıkları en aza indirerek bilgi toplumu olma yolunda gerekli politikaların gerçekleştirilmesi ile dijital bölünmenin önlenmesi konusunda düzenlemeler yapılmalıdır. Kapsayıcı uygulamalar ile dijital bölünmenin etkileri en aza indirilmelidir.

3.2.Türkiye'de Dijital Uçurum ve Eğitim Sistemine Yansımaları

Ülkelerin bilgi toplumuna evrildiği, bilgi ve haberleşme sistemlerini kullanarak sosyal ve iktisadi düzenlerini yinelemek istedikleri aşınadır. Teknoloji ve haberleşmenin olanaklarının toplumun bütün fertlerince kullanılması ve halkın gündelik hayatı olsun çalışma yaşamı olsun bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanması enformasyon toplumuna evrilmenin amaçları için önem taşımaktadır. İnsanların toplumsal ve iktisadi nitelikleri ve yaşamlarında neredeyse bilgi iletişim teknolojisine ulaşımı onlardan yararlanmaları aynı olmamaktadır. Bu sebeple dijital ayırım sadece toplumsal değil aynı zaman da milletlerarası önem taşımaktadır (Şen & Akdeniz, 2012,65).

Günümüz dünyasında dijital okuma ve yazma önem kazanmaktadır. Bilgi iletişim araçlarının eğitim kurumlarında aktif biçimde yer alması eğitim kurumlarında yeterli ana yapının oluşturulması ve eğitim yaşamlarına devam eden bireylerin ve eğitimcilerin bu olanakları aktif bir biçimde kullanımının temin edilmesi gereklidir. Bunun sağlanması açısından ilk olarak eğitim politikalarının enformatik teknolojilerle desteklenmesi ve eğitimin var olan uygulamalarında bilgi iletişim teknolojisinin kullanılması gerekmektedir. Mevcut yerlerde hissedilen bu eksiklik dijital uçurumu oluşturmaktadır. Bu sebeple gelişmekte olan uluslar bu savaşta arka plan da yer almamak adına bütün olanakları ile bilim üreten bireylere ihtiyaç duyacaklardır.

Endüstri toplumunda sanayinin etkisi fazla iken, enformasyon toplumunda bilişim, bilgi ve bilginin kökeni sayılan birey aktif rol oynamaktadır. Günümüz toplumlarında ise nitelikli birey ve buna bağlı olarak pozitive edilmiş zihinsel ve fiziksel yetilere sahip insan profili karşımıza çıkmaktadır. Teknolojik gelişmelerle beraber maksimum

çıktı için zorunlu ve değerli olan beşeri kaynakların durumu süreç içerisinde değişkenlik göstermektedir (Adıgüzel,2011,262).

Türkiye’de dijital uçurumun eğitime etkisi incelendiğinde dijital uçurumun farklı boyutları ile karşı karşıya gelmekteyiz. Türkiye’de dijital uçurum literatür çalışmaları incelendiğinde yapılan çalışmaların gün geçtikçe arttığı görülmektedir. 1997 ve 2000’li yıllarda Öztürk’ün Türkiye üzerinde yapmış olduğu uygulamalı araştırma dünyadaki farklı ülkelerdeki mevcut durumla mukayese edilerek dijital uçurumun derecesine vurgu yapılmış ve aynı zaman da problemlerin giderilebilmesi adına farklı düşünceler belirtilmiştir.

Güvel ve Aytun’un (2009), 1998-2003 yıllarında Türkiye ve arasında 25 Avrupa Birliğine üye ülkelerce dijital uçurumu araştırdıkları bilimsel raporda bilgi, iletişim, haber, yazı alanında Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri arasında geniş çaplı ayrımın sebebinin, eğitim olanaklarının, mevcut teknoloji niteliğinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Aktif bir biçimde yabancı dil bilgisi eğitiminin ve kullanımının bilgi iletişim teknolojisi kullanımını çoğalttığına dair yapılan araştırmalar vardır (Robinson vd. 2003, Zhou ve Lei,2012 akt.Hüsnuoğlu & Öztürk, 2017,10). Çoğu birey teknolojinin gelişmesi ile beraber bilgi iletişim teknolojilerini kullanamadığı, okur yazarlık düzeyine ulaşamamış bireylerin ise var olan çağdaki olanaklardan faydalanamadığı görülmektedir (Bansode ve Patil,2011,59 akt. Hüsnuoğlu & Öztürk, 2017,10). Genel ağ kimliği yabancı dile dayanmakta ve bu dile sahip olmayan bireyler için dijital uçurum büyük bir ayrışma sebebi olmaktadır.

Türkiye pandemi döneminde büyük risk altına girmiş ve aynı zaman da dijital uçurum artmıştır. Bu sebeple toplumun farklı sosyal kesimleri bilgi iletişim teknolojilerine eşit düzeyde ulaşamamışlardır. Dijital uçurum az gelişmiş ülkelerde ve Türkiye’deki dezavantajlı gruplar üzerinde etki ettiği düşünülmektedir (Nerse, 2020:3). Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı çıktılarına göre eğitim gören bireylerin hane ve eğitim kurumunda bilgisayarlara ve genel ağ ulaşımı gibi teknolojik kullanımı açısından ayrımlar bulunmaktadır (PISA,2020). Var olan bu ayrım, toplumsal, iktisadi ve zamansal tarihle bağlantılıdır. (OECD,2020) çalışmasına göre Türkiye’deki eğitim gören bireylerin %30’undan fazlası okul, sınıf çalışması ve sınavlara erişim konusunda teknolojik aletlere ulaşamamaktadır. (TÜİK,2019)’ a göre ise genel ağ ulaşım ise çok kısıtlıdır (Nerse,2020:3).

Nerse’nin 2020’de Dijital Eğitimde Eşitsizlikler çalışmasında; bireyin eğitim kurumlarında ve hane de öğrenme sürecine ulaşım, işleyiş ve uygulamaları aynı düzeyde olmadığından eğitim çıktıları ve akademik tutumları da aynı olmamaktadır. Bu ayrışmanın temel düzeyi bireyin ilk sosyalleşme alanı olan ailenin tarihsel geçmişidir. Gelir düzeyi üst seviye de olan haneler, çocuklarına teknolojik aletlerin en iyisini almakta ve bununla beraber refah düzeyi yüksek haneler akademik anlamda eğitim almış bireyler olduklarından çocuklarına daha iyi rehberlik etmektedirler. Buna ek olarak eğitimde, eğitim kurumlarında, bilgisayar sistemleri dersi öğreticisinin becerileri de aynı olmamaktadır. Buna bağlı olarak Bourdieu’nun toplumsal tabakalaşma söylemlerini incelediğimizde değişen dünya görüşü ile beraber eşitsizliğin temel nedenini sadece ekonomiye değil, sosyal ve kültürel anlamda da temel oluşturduğunu ifade eder. Toplumsal farklılığı, farklı bireylerin konumlarını, sermayelerini tümüyle eşitsizlik içerisinde inceler. Bu noktada yoksul ailelerin çocukları kültürel ve ekonomik anlamda eksiklerinden dolayı düşük bütçeli eğitim kurumlarını tercih ettiklerinden ötürü dijital ayrım bu noktada kendini var etmektedir. Kırsal kesimde yer alan akademik birimlerde, sayısal girdi ve çıktı için teknolojik alanlarda yol gösteren ders içerikleri yetersiz kalmaktadır. Türkiye’de köy yaşamının aktif olduğu bölgelerde öğreticiler ile şehirlerde eğitim veren öğreticiler büyükşehirlerde görev yapan eğitimciler ile kıyaslandığında daha az tecrübeye sahip oldukları ortaya çıkmaktadır (Türk,2015 akt. Nerse,2020). Bu nedenle eğitim kurumlarının zemini ile sosyal olanakları, eğitimcilerin profesyonelleşme yolunda ana eğitim çıktılarının yetersizliği sebebiyle dijital uçurum eşitsizliğini beraberinde getirmektedir. Eğitim ve öğrenci bağı, eğitim gören bireylerin hane geçmişinin yanı sıra eğitim kurumlarındaki ödeneklerin fazlalığı ile mali yardımın eğitimde dijital uçurumu artırdığı görülmektedir. Yok denecek kadar az olan bilgi iletişim aletleri ile genel ağ ekipmanı bulunmayan eğitim kurumlarındaki eğitimciler var olan durumu rehabilite etmek adına çaba sarf ederken, gerekli ekipmanları elinde bulunduran eğitim kurumlarındaki eğitimciler ise öğrencilere çağa uygun olanaklar sunarak eğitim sağlamaktadırlar. Toplumsal ayrım ve yetersizlik, Türkiye’deki öğrencilerin yaşam standartlarını ve eğitim olanaklarını büyük ölçüde etkilemektedir. Eğitime harcanan ödeneklerin fazlalaşması ve gelişmekte olan ülkelerin eğitim oranları da büyüme olmasına rağmen okul yapıları, sorunlu hane geçmişinden eğitim hayatına katılan öğrenciyi olumlu etkilemeyip fırsat eşitliği sunmamaktadır. Özellikle sosyal tehditler, hastalıklarla birlikte dijital uçurum derinleşmektedir.

3.3. Dezavantajlı Gruplar ve Dijital Uçurum

Dezavantajlı gruplar toplumsal yaşamdaki dışlanma olarak ele alınmaktadır. Yoksul bireyleri ifade edilmek için kullanılmaktadır. Bütün haklardan geri kalma ve ona ulaşamama durumu olarak tanımlanabilir. 1997 yılında İngiltere’de faaliyete geçmiş Sosyal Dışlanmışlık Birimi toplumsal dışlanmayı, suçluluk, çalışma yaşamında yer almama, yoksulluk, çarpık yerleşme, sağlık sorunları ve hane içerisinde barınan bireylerin ya da yerleşkelerin karşı

karşıya kaldıkları olaylar bütünü olarak ifade etmektedir (SEU,2004). Yoksulluk ve beraberinde getirmiş olduğu ekonomik temelli problemler yani toplumsal ve kültürel imkanlara erişememe durumu dezavantajlılık olarak ele alınmaktadır. Baktığımızda hangi sosyal grupların var olan hangi sosyal olanaklara ulaşmadıkları ya da ulaştıklarının engellenmesidir. Bundan dolayı sadece dezavantajlı gruplar olarak ifade bulan iktisadi durum, ırk, cinsiyet, din, siyasal konum gibi farklı nedenlerle ayrışmalar sergileyen bireylerce oluşturulur. Bu sebeple dezavantajlılık ırksal ya da cinsiyete dayalı olarak kendini var edebileceği gibi dinsel, dilsel ve ırksal olarak da sonradan topluluk içerisinde var olmaktadır (Marka,2011).

Dezavantajlılığı yalnızca, etnisite, yoksulluk, cinsiyet, din gibi faktörlerle ele almak yetersizdir. Dezavantajlı gruplar; var olan ulusun çoğunluğu tarafından ulaşılabilen sağlık kurumu, sosyal hizmet, eğitim kurumu, çalışma yaşamı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gerisinde yer almakta ve yapılarında kendilerine imkanlar bulamamaktadırlar (Mayer,2003). Bu noktada ihtiyarlık, bir haneye sahip olamama, sosyal damgalanma gibi olgularla birlikte toplumun imkanlarına ulaşma hususunda zorluk yaşayabilecek birey ya da gruplar da dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır. Sosyal hizmetten yararlanması gereken gruplar; toplumda kısıtlı hayat şartlarını içinde barınan; nüfus değişkenine bağlı olarak, boyutları ve özellikleri bakımından, işlevsel, ruhsal, toplumsal, sağlık, politika, iktisat ve medeniyet oluşturma açısından modern toplum yaşamına erişebilmek için politikacıların eşliğinde ve düzenlemelerinde, sosyal koruma içerisinde, toplumsal güvenlik ve göreve ihtiyaç duyan toplumsal sınıflardır. Şahsi olarak güvenliği gerektiren gruplar arasında çocuklar, yaşlılar, engelliler, sığınmacılar, eski mahkumlar, kadınlar ve yoksullar yer almaktadır (Bayraktar,2014).

Çocuklar: Ulus içerisinde birbirinden ayrı sosyal tehlikelerle karşı karşıya gelen gruplardan birisini temsil eden çocuklar gerek çocuk işçiliği gerekse şiddet hatta çocuk gelin olgularıyla karşı karşıya gelmekte ve dezavantajlılığın farklı sonuçlarını ile karşılaşmaktadırlar. Sosyal dışlanma eşitsizlikten kaynaklanmaktadır. Yoksulluk ve çocuk işçiliği incelendiğinde ailelerin gelir seviyelerinin düşük olmasından kaynaklı yoksul ailelerin çocukları çalışmak zorunda kalmaktadır. Yoksulluk çocuk işçiliğinde itici bir faktör olarak görülmek, çocuklar bu durumda ailelerini desteklemek için çalışma yaşamında yer almaktadırlar. Bu çocuk işçiliği yoksulluğun nedeni olması ile birlikte sonucunun da bir örneğidir. İşverenler maliyeti düşük tutmak adına çocuk işçileri tercih etmektedir. Küreselleşmeyle birlikte çocuk işçiliği artmakta ve bunun temel nedeninin ise kapitalist ekonomi olduğu görülmektedir. Bu çocuklar fiziksel ve psikolojik olarak sorunlar yaşarlar ve gelecekte olmak istedikleri mesleğin eğitimini almaktan geri kalırlar. Tam da bu noktada dezavantajlı grup olarak nitelendirilen çocuklar üzerindeki dijital uçurumu arttıran etkenler hane içi eşitsizliklerin kendini var etmesi ile hane içi zorbalığın çoğalmasıyla derinleşmektedir (Akkan,2020,1).

Yaşlılar: Yaşlılık olgusu, katımsal, ruhsal ve toplumsal olarak çeşitli alanlarda kendini var etmektedir. Globalleşme ile başlayan ve değişen yaşam standartları yaşlılar üzerinde adil olmayan tabakalı izlenim bırakmıştır. Buna bağlı olarak globalleşmeyi hızlandıran teknoloji ile ulusun dezavantajlı gruplarından birisi sayılan yaşlıları da önemli derecede etkilemiştir. Dijital uçurumda yaş önemli bir faktör olmaktadır. Yaş ilerledikçe bilgi iletişim aletlerini kullanma becerisinde azalma görülmektedir. Yaşlıların teknolojiye adapte olmalarının önünde farklı sorunlar olduğunu söyleyen Paul ve Stegbauer (2005), ana problemlerin ilk sırada yer aldığını ifade etmektedirler. Bakıldığında klasik telefonların istenilen düzeyde kullanılmaması, simgelerin birbirinden ayrışmaması, yaşın ilerlemesi ile beraber meydana çıkan sağlık sorunlarıyla birlikte fiziksel sebeplerle bilgi iletişim aletlerini kullanamamaları diğer bireylere oranla daha çok ayrımı meydana çıkartmış olmaktadır (Kurt & Tekeli, 2017,9) . Bu sebeple yaşlılar dijitalleşen dünyaya uyum sağlamamaktadır ve bu yapı içerisinde çağın gerisinde kalan grup olarak zihinlerde yer etmektedirler. Bu da yaşlılar için eşitsizlik formu oluşturmaktadır.

Engelliler: Engelliler 19. Yüzyılın sonlarına doğru siyasi alanlarda kendini var etmiştir. Özellikle, duyuşsal, görsel ve dilsel anlamda engelli çocuklara ilişkin ABD’de eğitsel yöntemlerle inşa edilen merkezler kurulmuştur. Bu bağlamda ilerleyen süreçte İsviçre, Danimarka ve İngiltere’de de çalışmalar başlamıştır. Engelli olmak, doğuştan ya da sonradan bir hastalık, kaza sonucu fiziksel, zihinsel, psikolojik, toplumsal yetilerin belirli oran da yitirilmesidir (Kavaklı & Özkara,2012,66). Bu nokta da engellilerin toplumsal yaşamda ve geçmiş yıllarda devam ettirdikleri çalışmalara ulaşabilmesinde yaşadıkları problemler, güncel himaye yapılarının derinlemesine incelenmesiyle yeni yöntemler ortaya çıkarmıştır (Tokol, 2015). Pandemi ile birlikte genel ağ erişimi, bilgisayar, internet paketlerine sahip olan engelliler ve bunlara bakım sağlayan bireyler için bu sistem olumlu işlerken bu sistemi elinde bulunduramayan grupların ise hizmetlerden dışlanması dijital uçurumu derinleştirmektedir. Var olan eğitime ulaşım konusunda dışlanma söz konusu iken bu durum dezavantajlarını daha da arttırarak eşitliliği zorlaştırmaktadır. Bu noktada bahsettiğimiz dijital uçurum kısıtlılıkların ve eşitsizliklerin analiz edilmesi için önemli bir kavramdır. Bilgi iletişim teknolojilerine sahip olmayan engelli grupların ve ailelerinin var olan hassas noktasının daha da derinleşmemesi adına iktisadi açıdan bu bireylere çağın gereksinimlerine uygun teknolojik aletler ve ağ desteğinin sağlanması önem taşımaktadır.

Sığınmacılar: Sığınmacıların Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 sözleşmesine göre sığınmacı; Etnik kökeni, dini, uyruğu ve siyasi ideolojisinden ötürü, zorbalığa maruz kaldığından haklı nedenlerle korktuğu, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan, yaşadığı bölgeye dönemeyen ya da var olan korku sebebiyle geri dönemeyen kişilerdir (Özcan,2005,13). Korunmaya muhtaç olan sığınmacılar, kendi coğrafyalarında ya da sığındıkları coğrafya da farklı koşullarda hayat mücadelesi vermektedirler. Türkiye’de yaşamlarını sürdüren yoksul bireylerin çocukları bilgi iletişim teknolojilerine ulaşımı tartışılırken, sığınmacı ailelerin evlatları pandemi sürecinde uzaktan eğitimden nasibini alarak olumsuz etkilenmişlerdir. Eğitimlerine devam edebilmek için gerekli ekipmanlara erişimi olmayan ve girim düzeyi düşük olan Türkçe bilgisi kısıtlı olan Suriyeli sığınmacı aileler evlatlarına eğitim hayatlarında destek olamamışlardır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre, salgın öncesinde de eğitim döneminde olması gereken sığınmacı çocukların okula gitme oranı %63’tü ki bu tam anlamı ile yeterli bir düzey değildi. Yaklaşık 400 bin sığınmacı çocuğun eğitim hayatından uzak kaldığı görülmektedir. Salgın dönemince bu çocukların bir kısmı eğitim hayatlarından uzak kaldıkları için örgün eğitime dönüş sağlandığında bile çocukların eğitim kurumlarına gidemeyecekleri öngörülmektedir. Bu konu da geçerli bir politikanın oluşturulması gerekmektedir (gazeteduvar.com).

Eski Mahkumlar: Farklı sebeplerle meydana gelen toplumsal dışlanma birçok yapıda rastlanan toplum problemleriyle iç içe ve çok boyutlu bir kavramdır. Bu toplumsal problemlerden birisi de suç olmaktadır. Bütün toplumlarda farklı sebeplerden ötürü suç işleyerek cezaevine pek çok birey girmiştir. Mahkum serbest kaldığında günlük hayata ait çalışmalar hükümlülere karmaşık gelmektedir. Bakıldığında toplu ulaşım araçlarını kullanma, banka, hastane gibi devlet kurumlarında işlerini halletme, çalışma yaşamında yer alma, fatura ödemesinde bulunma, kendi yaşamında diğer bireylerle toplumsal bağlar kurma, çağın gereksinimleri olarak kabul gören bilgi iletişim araçlarını kullanmada senelerce ıslah evinde barınmış bir birey için kabullenilmesi zor bir durumdur. Hayata dair bilgileri geçmişe dayandığından ötürü var olan teknolojiye ulaşma ve kullanmada var olan teknolojiye ulaşan ve kullanan diğer bireylerle aralarında bir dijital uçurum belirginleşmektedir. Toplumsal hayata dair yenilikleri öğrenmek durumunda kalmaktadırlar (Soytürk,2013,46).

Kadınlar: Modern çağın en önemli getirisi eğitimidir. Kişi ve bulunduğu mevki üzerinde yapılan tanımlamalar eğitim düzeyini odak noktası haline getirir. Avantajlı kadın belirli bir eğitim düzeyine ulaşmış kişi olarak ele alınabilir. Dezavantajlı kadın ise eğitim olanaklarından faydalanamamış, istihdam da kendini var edememiş ve bundan dolayı da sosyal güvenliğe sahip olmayan birey olarak toplumda yer edinmiştir. Eğitim hayatına devam edemeyen kadın bu noktada toplumsal cinsiyete dayalı dijital uçurumda dezavantaj oluşturmaktadır. Toplumsal ağlarda rastladığımız toplumsal cinsiyet ayırımına yönelik ifadeler genellikle saptanamamaktadır. Bunun sebebi ise kadın mühendis ya da yazılımcı sayısının erkeklerden az olmasıdır. Bu bağlamda; yeterli düzey de ekonomik kaynağın olmayışı, eğitimin sağlıklı bir biçimde işleyememesi, çalışma yaşamında toplumsal ve kültürel yönden teknolojik aletlere erişilememesi kadının dijital bölünmesine sebep olmaktadır (Davaki,2018,10 akt. Fatih Projesi,2012, 13).

Yoksullar: Sosyal ve ekonomik farklılıklardan ötürü değişim ile birlikte insanlar arasında da gruplar arası farklılıklar ve eşitsizlikler meydana çıkmaktadır. Bundan dolayı insanlar küreselleşmeyi küreselleşme de insanları etkisi altına almaktadır. Burada birbirlerini etkileyen bir yapının var olduğunu söyleyebiliriz. Tüketimdeki artışı, teknolojideki ilerleme ve sanal dünyadaki gelişmişlik ile bunu görebilmekteyiz. Bu nokta da ekonomi sosyal hayatta değişiklikler yaratarak farklı toplum tabakaları, farklı gelir düzeyleri de oluşarak sorunlara ve eşitsizliklere yol açmaktadır. Bu eşitsizlikler ile toplumsal huzursuzluk ortaya çıkmakta ve eğitim, ekonomi, sağlık, bilgi iletişim teknolojilerine ulaşma konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Devlet her vatandaşa minimum seviye de yaşam olanağı sunmalıdır. Sosyal devlet olmanın temel bileşeni budur. Toplumsal eşitsizlik kavramı küreselleşmenin sosyal bir sonucudur. Özellikle modern toplumun gündelik yaşamında ve çalışma hayatında gerekli etkileşimi sağlayamayan yoksul tabaka bilgiye ulaşamama ve bunu aktaramama noktasında pasif kalmıştır. Bütün bu bilgiler ışığında Türkiye’de büyükşehirler, farklı ulusların barındığı bölgeler, devamlı gerçekleşen göçler, gelir dağılımının eşit olmaması, yaşamın gün geçtikçe pahalı olması gibi sebepler dezavantajlılığı meydana getirir. Sosyal bir gerçeklik olan dezavantajlı gruplarla ilgili bölgesel ve ulusal düzeyde tasarlanacak ve uygulanacak devlet söylemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Uygulanacak devlet söylemleri sadece kağıt üzerinde kalmayıp toplumsal eyleme yönelik olmalıdır. Böylesi bir durumun gerçekleşmemesi halinde toplum tarafından dışlanan ve çağın gerisinde kalan bireylerin dezavantajlılıktan kurtulmaları mümkün olmayacak, toplumsal isyan ve anominin oluşması ile suç oranları büyük ölçüde artış gösterecektir (Üniversite ile bağlantılı yayımlanmamış ders notu/metin).

3.4. Dijital Uçurumun Eğitim Sektöründeki Dezavantajlı Gruplar İçin Güçlü/Zayıf Analizi

Eğitim alanının önemli konusundan birisi de dezavantajlı çocukların eğitime ulaşım problemidir. Sığınmacı ailelerin çocukları, tek ebeveynli ailelerin çocukları, engelli çocuklar, çocuk işçilerin daha önce yapılan araştırmalarda eğitime katılım oranlarının düşük olduğu görülmüştür. Bu da toplumun ana problemlerinde birisi

olan uçurumu yeniden ürettiğini ve eğitime ulaşımında eşit olanakların olmadığını gözler önüne sermektedir. Aşağıda Tablo1 dijital uçurumun Türkiye’de eğitim sektörüne etkilerini nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1. Dijital Uçurum Açısından Eğitim Sektöründeki Dezavantajlı Gruplar İçin Güçlü/Zayıf Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
Devletin genel ağ kullanımını dezavantajlı gruplara indirimli olarak ulaştırması	Bilgisayar, genel ağ ve online sistemlerin eksik olması
Devletin tv’de alternatif platformlarla eğitimi toplumun geneline ulaştırması	Veri maliyeti sebebiyle dijital sınıfların olmaması
Öğrencilere kısıtlı olsa da ücretsiz internet verilmesi	Yoksul hanelerin var olması
Kamuya açık alanlar da bilgisayar kullanımının olması	Eğitim kültürünün oluşmaması
Zamandan tasarruf	Gelir seviyesinin düşük olması
Öğrencilerin eğitim kurumlarındaki bilgi iletişim araçlarından faydalanması	Eğitim ve öğretime devamlılığın sağlanmaması
Kütüphanelerin olması	Öğrenme kaybının oluşması
Millet Kırathanelerinin öğrencilere açık olması	Eğitimde demokratik katılımın sağlanmaması
Devletin burslarla öğrenciyi desteklemesi	Keşfettikleri becerileri gösterememeleri
Öğretmen sayısındaki artışın olması	Ekonomik kaygı sebebiyle ailelerin destek olmaması
Okullardaki bilgi iletişim derslerine önem verilmesi	Birçok öğrencinin bilgi iletişim araçlarına sahip olmaması
Eğitim programlarını dezavantajlı kesime uygun olarak gerçekleştirme	Teknolojik araçlara sahip olmayan bireylere ek materyallerin sağlanmaması
Genel ağ sistemlerini ulaşılabilir hale getirmesi	Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim olanaklarına erişememesi
Etkili rehberlik hizmeti	Ailenin eğitim seviyesinin düşük olması
Kolay ve ulaşılabilir olması	İklim ve yeryüzü şeklinin bilgi iletişim araçlarına erişimini engellemesi
Mevcut teknik alt yapının olması	Kırsal kesimde yeterli ağ alt yapısının olmaması
İş insanlarının varlığı	Hızlı nüfuslanma ile ailenin teknolojik araç-gereçlere ulaşamaması
Sosyal ve ekonomik destek programlarının olması	Öğrencilerin teknolojik aletlere kapalı olması
Mekandan bağımsızlık	Motivasyon kaybı
Sosyal öğrenme	Etkileşim yetersizliği
Hayatın her alanında eğitime ulaşma	Çevrimiçi sınav yapılması
Öğrenme sürecinde aktif olma	
Sayısal okuryazarlık artmıştır	

Kaynak: Tarafımızca hazırlanmıştır.

5. SONUÇ

İnsanların eğitim, kazanç, ve sosyal birikimlerinin yarattığı toplumsal ve ekonomik eşitsizliğe, son dönemlerde teknoloji ve dijital eşitsizlikte eklenmiştir. Dijital materyallere ulaşma konusundaki en önemli ayırım, gelir düzeyindeki farklılıkların net bir biçimde kendini göstermesidir. Bu ayırım eğitim ve öğretimde bilgiye erişebilme de bireyler ve gruplar arasında ayrımcılığa neden olmaktadır. Bu eşitsizliğin ortadan kalkması için devletin alacağı iktisadi ve politik kararlar ile gelir eşitsizliğinin ve bu kaynakların eşit biçimde bireylere ulaştırılmasına yön verilmelidir. Bu noktada eğitim gibi çok boyutlu bir yapıda eşitsizliği giderme ve fırsat eşitliliğini oluşturmada devlete büyük görev düşmektedir. Bu ölçütleri gerçekleştirmek adına politikanın eğitim ve çalışma yaşamında ve diğer bütün alanlarda toplumun genelinin eşit faydalanma payına sahip olması adına, tüzel, iktisadi ve toplumsal yaşamı yaratmak, çalıştırmak ve muhafaza etmekle yükümlüdür. Eğitimdeki dijital bölünmenin giderilebilmesi adına var olan eşitsizliğe yol açan etmenlerin çözümlenmesi önemlidir. Politikacılar ve akademisyenler değerlendirme araştırmalarında birlikte hareket ederek bu sorunları iyi algılayıp sorunu analiz edebilecek kalitede hükümler yürütebilirler.

Türkiye’de pandemi dönemi ile beraber derinliğini hissedilen dijital uçurumun giderilmesi konusunda mikro düzeyde bazı girişimlerin yapıldığını belirtmek gerekir. Bu doğrultuda pandemi sürecinde eğitimdeki dijital bölünmeyi meydana çıkaran problemlerin sağlıklı biçimde çözümlenmesi yapıldığı ve devletin genel ağ kullanımını dezavantajlı gruplara indirimli olarak ulaştırması, kamuya açık alanlar da bilgisayar kullanımının olması, öğretmen sayısındaki artışın olması gerçekçi hükümler alındığı söylenebilir. Fakat bakıldığında bu durum eğitimde dijital bölünmenin olmadığını da göstermemektedir. Tam olarak var olan problemlerin giderilmemesi durumunda bir sonuç alınmadığı ve bununla beraber eğitim de dezavantajlı grupların bilgisayar, genel ağ ve online sistemlere uzak olmaları, yoksul hanelerin fazla olması yapılan politikaların yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu sebeple; eğitim kurumunun eşitlik boyutunda denetlemenin sağlanması, gerçekçi hükümlerin alınması ve pratikte sürdürülmesi eğitimdeki dijital uçurumu en aza indirme konusunda önemlidir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, M. (2011). Bilgi Toplumu ve Küreselleşme Bağlamında Küresel Rekabet Ortamı. Ankara. *Nobel Akademik Yayıncılık*.

- Akkan, B. (2020). Covid-19'un Çocuklar Üzerinde Etkisi ve Çocuk Odaklı Sosyal Politikalar. Tesev Değerlendirme Notları.
- Alan, G. (2020). UNESCO: 826 milyon öğrencinin evinde bilgisayar yok. <https://tr.euronews.com/2020/04/21/unesco-826-milyon-ogrencinin-evinde-bilgisayaryok> (Erişim tarihi: 17.01.2022).
- Aytun, C. (2007). "Erformasyon Toplumu Kapsamında Dijital Bölünme Kavramı." *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*. 11(2). 50
- Bayraktar, İ. (2014). Dezavantajlı Gruplar. (Erişim Tarihi: 20.01.2022)
- Bülbül, M. (2020). *Eğitim Hukuku*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ceres, P. (2020). A 'Covid Slide' Could Widen the Digital Divide for Students. <https://www.wired.com/story/schools-digital-divide-remote-learning/> (Erişim Tarihi: 17.01.2022)
- Çoban, H. (1997). *Bilgi Toplumuna Planlı Geçişten Kaçınılamaz*. İstanbul. İnkilap Kitapevi.
- Değirmen, G.C. & Vural, B. C. & Özbükerci, İ. (2016). Bilgi Toplumu ve Dijital Uçurum Unsurlarının Ülkelerin Gayri Safi Milli Hasılasına Göre Yorumlanması: Bir Durum Saptaması. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 1(2), 105
- Dönmezler, S. (1990) *Toplum Bilimi*. Der Yayınları. İstanbul.
- Fatih Projesi ve Dezavantajlı Kadınlar Çalışması Değerlendirme Raporu: T.C. M.E.B Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü İleri Eğitim Teknolojileri ve Araştırma Grup Başkanlığı. 2012.
- Güvel & Aytun. (2009). Sayısal Uçurum, Türkiye ve Avrupa Birliği Üzerine Bir Endeks Uygulaması. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(2).
- Hamzaoğlu, O. (2014). Eşitlik, Hakkaniyet, Hak, Toplum ve Hekim.
- Hüsnuoğlu, N. & Öztürk, L. (2017). Dijital Bölünme: Nedenleri ve Türleri. *Giresun Üniversitesi İİBF Dergisi*. 3(5).
- Issa, Nader. (2020). CPS to Buy New Computers for Students to Use at Home, Ramp up eLearning during Coronavirus Shutdown. <https://chicago.suntimes.com/coronavirus/2020/3/25/21194851/cps-computers-digitaldivide-public-schools-coronavirus-shutdown> (Erişim Tarihi: 04.01.2022).
- Junio, D.R. (2020). Digital Divide in the Time of COVID-19. United Nations University. <https://cs.unu.edu/news/news/digital-divide-covid-19.html> (Erişim Tarihi: 22.01.2022)
- Kavaklı, U & Özkara, E. (2012)ç Kişisel, Sosyal ve İş Hayatında Özürlü Bireylere Tanınan Haklar ve Özürlü Olguların Medikolegal Değerlendirilmesi. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*. 26(1).
- Kılıç, Ç. (2011). "Küreselleşen Dünyada Dijital Bölünme Soeunu." *Erzincan Eğitim fakültesi Dergisi*. 13(1).
- Marka Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2011). Dilovasında Dezantajlı Grupların İstihdam Potansiyelinin Artırılması: Araştırma Sonuç Raporu.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayıncılık. Ankara.
- Mishra, S. V. (2020, June 3). COVID-19, Online Teaching, and Deepening Digital Divide in India. <https://doi.org/10.31235/osf.io/wzrak>
- Nerse, S. (2020). Dijital Eğitimde Eşitsizlikler: Kırsal ve Kentsel Ayrımlar ve Sosyoekonomik Faklılaşmalar. *İnsan ve Toplum Dergisi*. DOI: 10.12658/M0548
- OECD.(2001). Dijital Ayrımı Anlamak, France: OECD Yayınlar.
- Özcan, M. (2005). Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı. Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları. Ankara.
- Özer, M. & Gençoğlu C. & Suna, H. E. (2020). Türkiye'de Eğitimde Eşitsizlikleri Azaltmak İçin Uygulanan Politikalar. *OMÜ Eğitim Bilimleri Dergisi*, 39(2). DOI: 10.7822/10.7822/omuefd.828176
- Öztürk, L. (2005) "Türkiye'de Dijital Eşitsizlik: Tübitak-Bilten Anketleri Üzerine bir Değerlendirme," Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24, 111-131.

- Robinson ve vd. (2003), “New Social Survey Perspectives on the Digital Divide”, IT & Society akt Hüsnuoğlu & Öztürk, (2017). Dijital Bölünme: Nedenleri ve Türleri. *Giresun Üniversitesi İİBF Dergisi*. 3(5).
- SEU (2004). The Social Exclusion Unit. Office of the Deputy Prime Minister, West Yorkshire: ODPM Publications.
- Sezgin, S. & Fırat, M. (2020). “Covid-19 Sürecinde Uzaktan Eğitim ve Dijital Uçurum.” *Uluslararası Stratejik Konferans Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Bildiri Kitabı*. 520.
- Soytürk, S. (2013). *Hükümlü ve Tutukluların Sosyal Hizmet Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi: Karaman M Tipi Kapalı- Açık Cezaevi Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi).
- Şen, A & Akdeniz, S.(2012). Sayısal Uçurum ile Başetmek: OECD Trendleri Ve Türkiye. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*.7(1).
- Tokol, A & Alper, Y. (2015). Sosyal Politika. Bursa. *Dora Yayıncılık*. 6. Baskı.
- TÜİK. (2019). Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. (Erişim Tarihi: 19.01.2022) http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 adresinden erişilmiştir.
- Türk, E. (2015). Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim. Ankara. *Ortaöğretim Genel Müdürlüğü*.
- Xiheng, J. (2020). How to bridge the digital divide in online education? Akt. Sezgin, S. & Fırat, M. (2020). “Covid-19 Sürecinde Uzaktan Eğitim ve Dijital Uçurum.” *Uluslararası Stratejik Konferans Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Bildiri Kitabı*. 520. <https://covid19.chinadaily.com.cn/a/202005/08/WS5eb5049ca310a8b241154449.html> (Erişim Tarihi: 17.01.2022).
- Yavaş, T. & Aygün, B. & Ulak, H. (2021). Türk Milli Eğitim Sisteminin Amaçladığı İnsan Profili: Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Temelinde Bir Değerlendirme. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(1), 42-56.
- Yıldız, A & Vural, R.A. (2020). Covid-19 Pandemisi ve Derinleşen Eğitim Eşitsizlikleri. Türk Tabipler Birliği Covid-19 Pandemisi 6. Ay DeğerlendirmeRaporu.
- Gazeteduvar.com.tr/pandemi-doneminde-turkiyenin-multeci-karnesi-haber-1526042 (Erişim Tarihi: 21.01.2022).
- Toplumsal Eşitsizlik ve Dışlanma. Yayınlanmamış ders notu, Sosyoloji Bölümü, Çankırı Karatekin Üniversitesi. Çankırı.